

דברי הימים

ליקוטי דברי תורה על פרשת השבוע

נלקח מספר "שערי חיים" על פרשיות השבוע של מורינו הרה"צ שליט"א

זמני השבת

- 4:31 הדלקת הנרות:
- 4:46 מנחה וקבלת שבת:
- 4:48 שקיעת החמה:
- 6:28 עלות השחר:
- 7:40 נץ החמה:
- 8:00 שיעור דף היומי א':
- 9:57 - 9:21 סוף"ז ק"ש:
- 9:00 שחרית:
- 12:14 חצות:
- 4:35 מנחה וסעודה ג':
- 5:42 מוצש"ק להגאונים:
- 6:01 מוצש"ק לר"ת:
- 6:50 אבות ובנים:
- 7:50 שיעור דף היומי ב':

זיכוי הרבים

רכשו לכם זכות הפצת הגיליון 'דברי חיים' להצלחה ולסידור בכל העניינים או להנצחת קרוביכם.

kehilasdivreichaim@gmail.com

נדבת

הדפסת הגיליון והפצתו

לע"נ הר"ר אלימלך שמעון בהר"ר משה אהרן זצ"ל

ורעייתו האשה החשובה מרת יעטה בהר"ר משה נחום לאסט ע"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

הכלב

המגיד מדובנא, רבי יעקב קרנץ, נודע בדרשותיו והנהגותיו ובמשלים הקולעים ששלב בדבריו. פעם נקלע לקהילה פפורמית בגרמניה והתבקש לשאת דברים בפני קהל המתפללים, אך ראשי הקהל התנו עמו שלא לשלב בדרשתו פסוקים, אלא לענגם במשלים ומעשיות בלבד. נענה המגיד ואמר: "מעשה במלמד דודקי שיצא לטייל עם תלמידיו שהצטיינו בלימודם. טרם יצאו, אמר להם המלמד שאם יתקלו בדרכם בכלבי חוצות, אין להם מה להתיירא מהם, כי סגולה גדולה היא לומר את הפסוק 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו' ושוב לא תהיה לכלבים שליטה. עברה שעה קלה ולפתע התנפל עליהם עדר של כלבים עזי נפש שנבחו עליהם בניחוח רמות וחרצו עליהם שיני טרף. נשא המלמד את רגליו ונמלט מן המקום, וכל התלמידים ברחו בעקבותיו. כשהגיעו למקום מבטחים, תמהו התלמידים בפני רבם על שלא השתמש בסגולה שנתן להם ולא קרא בקול את הפסוק להברחת הכלבים, ובמקום זאת ברח בפחד ואימה. הצטדק המלמד ואמר: 'צודקים אתם תלמידים יקרים, אולם מה היה בכוחי לעשות? הרי הכלבים לא הניחו לי אפילו לומר פסוק אחד...'".

לאחר תשע המכות אמר הקב"ה למשה כי המכה האחרונה תהיה זו שתגרום לפרעה לשחרר את בני ישראל. כמו בפעמים הקודמות, משה העביר לפרעה את תוכן דבריו של האלוקים והזהיר אותו מפני המכה הבאה. כה אמר משה לפרעה, "כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים. ומת כל בכור בארץ מצרים... והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים, אשר כמוהו לא נהיה וכמוהו לא תוסיף. ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו למאיש ועד בהמה, למען תדעוין אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל".

כעת קוראינו הנכבדים, הבה נבין את הפסוק: בורא העולם אמר כי גם כאשר תפרץ צעקה גדולה בכל ארץ מצרים, הכלבים יהיו בשקט ואף לא יכשכו בשלונם. הרי מה היה מיוחד כל כך בשתיקת הכלבים? המפרשים תירצו כי מכת מצרים התרחשה בחצות הלילה, ועל זמן זה נאמר בתלמוד כי הכלבים נובחים בו. לפיכך, שתיקתם של הכלבים הייתה נס. עוד נאמר בתלמוד כי כאשר מלאך המוות מופיע בעיר, הכלבים נובחים. עם הופעת מלאך המוות במצרים כדי להרוג את הבכורות היה עליהם לנבוח, אך בנס הם לא עשו זאת. כמה פרשיות לאחר מכן, בפרשת משפטים נאמר: "ובשר בשדה טריפה לא תאכלו, לכלב תשליכו אותו". המדרש מציין כי "אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה" וכי בזכות העובדה שהכלבים שמרו על שתיקה, נצטוו בני ישראל לתת להם את בשר הטרפה.

אל הצדיק רבי מאיר מפרעמישלאן זצ"ל הגיע חסיד ותלונה בפיו: הוא עובד קשה בחריצות מן הבוקר עד הערב, אך פרנסה אין. השיב לו הרבי: בפסוק 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו' תוכל למצוא את סוד הפרנסה. על האדם לדעת ש'לכל בני ישראל לא יחרץ', בחריצות לבד לא תבוא הפרנסה, אלא אם 'כלב לשונו' - לשונו ופיו יהיו כליבו והוא לא יאמר אחד בפה ואחד בלב, רק אז הוא יצליח..."

פעם אחת עבר הגאון ר' דוד בודניק, מתלמידי הסבא מנובהרדוק, ליד בית אחוזה מפואר. ליד פתח הבית, קשור בשרשרת עבה, רבץ כלב גדול ומטיל אימה. כשראה הכלב אדם עובר לא הרחק ממנו, פרץ בנביחות ומתח את השרשרת. השרשרת לא החזיקה מעמד ונקרעה, והכלב פרץ בריצה מהירה ביותר לכיוונו של ר' דוד. בעל הבית שראה את כלבו, הבין שמדובר בסכנת נפשות ממש. משום כך, יצא לנסות להחזיר את הכלב, אולם הכלב גבר על אדוניו והסתער על ר' דוד כשהוא נובח מולו ובכל רגע עלול להזיקו. חשב ר' דוד בלבד: כלב זה עושה את רצון בוראו, ובכן גם עלי ברגע זה לעשות את רצון בוראי... עלי להתעורר בתשובתי. חשב ועשה וראה איזה פלא, הכלב האייום נרגע והלך בשפיפות חזרה למלונתו. יהודי מבוגר שהתאלמן מאשתו הגיע לרבי יצחק זילברשטיין, רב שכונת 'רמת אלחנן' בבני ברק, ובפיו שאלה מעניינת. "לפני זמן מה נפטרה עלי אשתי", סיפר היהודי לרב, "ובעקבות כך עברתי להתגורר בסמוך למקום מגוריה של בתי שעוזרת ומבשלת לי. הבעיה שאני גרתי כל ימי באזורים חרדיים, וכמעט לא קרה שנתקלתי מקרוב בכלבים. הבת שלי, לעומת זאת, מתגוררת באזור שונה, ורבים מהדיירים שם מגדלים כלבים בבתיהם ובחצרותיהם. מדי בוקר כשאני יוצא בשעת בוקר מוקדמת לתפילת שחרית בבית הכנסת, אני נתקל בשניים שלושה כלבים גדולים, ואני מתמלא פחד וחלחלה מפניהם. השאלה שלי, כבוד הרב, האם אני יכול לוותר על תפילה עם מניין בבית הכנסת, ולהתחיל להתפלל בבית, בגלל החשש שלי מפני הכלבים?"

"אמרתי לך", מספר הרב זילברשטיין בפני שומעי לקחו בשיעור הקבוע, "בא נעיין קצת בדברי חז"ל על ענייניו של הכלב. כתוב בתורה שאחרי שקין הרג את הבל, הוא הביע חרטה עמוקה והקדוש ברוך הוא גזר עליו עונש שיהיה נע ונד בכל העולם. קין חשש שאם הוא יהיה נודד יהרגו אותו אנשים או חיות, והקדוש ברוך הוא נתן לו 'אות' שתגן עליו מפני מי שיבקש להרע לו. אומרים חכמינו כמדבר רבה: 'כלב מסר לו'. שואל החפץ חיים, הכלב אכן שומר על בעליו, ולכן הוא ניתן לקין כדי לשמור עליו, אבל בתורה כתוב שהקדוש ברוך הוא נתן לו 'אות', כלומר סימן. איזה סימן זה כלב? מה הוא מסמן? אלא מסביר החפץ חיים שהכלב אומר כל יום שירה לפני הקדוש ברוך הוא. והתנא רבי ישעיה התענה שמונים וחמש תעניות, כדי שישגלו לו מהשמים בזכות מה זכה הכלב לומר שירה לפני הקדוש ברוך הוא, הרי כתוב ש"הכלבים עזי נפש המה", שזו מדי מאוד מגונה. השיבו לו מהשמים שזכה הכלב בזכות כל שבומן יציאת מצרים, כלבי השמירה של המצרים נמנעו מלפגוע בבני ישראל, כמו שכתוב 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו' לכן זכו הכלבים לומר שירה לפני הקדוש ברוך הוא בכל יום.

המשין הגר"י בדבריו: "הכלב הוא סמל להכרת הטוב גם כי הקדוש ברוך הוא הכיר לכלב טובה, וגם כי הכלב עצמו מכיר טובה לבעליו, הוא נאמן לו מאוד ומוכן להציב את עצמו במצב של סכנה כדי לסייע לבעליו שמיטיב עמו ומאכיל אותו מדי יום. זה הסימן שהקדוש ברוך הוא נתן לקין. הכרת הטוב. שיידיע שצריך להכיר טובה לכל מי שעשה לך טובה. לכן הכלב הוא 'אות'. הוא סמל ודוגמה למידה הטובה של הכרת טובה".

"אמרתי לאותו יהודי", מסיים הרב זילברשטיין את הסיפור, "גם אתה, כשאתה יוצא בבוקר לתפילה ורואה לפניך כלב, אלא תסתכל עליו כמו כלב שנובח ונושך, אלא תתבונן במה שהוא מסמל. תחשוב על זה שהקדוש ברוך הוא שולח לך סימן שתלמד ממנו. תחזק בנושא הזה של הכרת טובה למי שגמל לך טוב, וכך לא תצטרך לחשוש מהכלבים".

וַיֹּאמֶר הוֹי אֵל מִשָּׁה בָּא אֵל פִּרְעֹה:

הסלסה"ק מקאלק זל"ל היה אומר למה לא כתיב לך אל פרעה במקום בא אל פרעה, ות' כי מהקב"ה אין הולכים כי מלא כל הארץ כבודו ואפילו במקום שפל כמו פרעה, ג"כ הקב"ה הולך עמו בכל מקום אשר נמצא, כמ"ש גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי.

כִּי אֲנִי הַכְּבֹדְתִי אֶת לְבוֹ:

רבים מקשים מהו ענין הכבדת הלב שלכאורה ניטל מפרעה ענין הבחירה, וזהו נגד הנהגת הבורא שכל אחד יש לו בחירה חפשית, והרמזים כתב דבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, וכיון שפרעה לאחר כמה פעמים הכביד את לבו, עשה כן הקב"ה עמו, והמפסדים הוסיפו עוד דבר, כי לאחר שפרעה ראה נסים גלויים במכות הראשונות שהיו למעלה מדרך הטבע, והיה לו להתפעל מזה וליהפך למאמין, אמנם זה ג"כ אינו בחירה חפשית אם מגלים לאדם נסים גלויים אזי בודאי נעשה מאמין ונוטה לצד הטוב יותר מלצד הרע, לכן היה צריך להיות הכבדת הלב כדי שהמשקל יהיה שוה, דהיינו שיראה נסים גלויים שזה מטה לצד הטוב, וכנגד זה נתנו לו מן השמים הכבדת לב שלא יתפעל מהנסים כ"כ, וכיון שנעשה משקל שקול שוב הוי בחירה כראוי. [ואומרים ע"ז משל ליהודי שהיה לו סיכסוך עם נכרי ונתן שוחד לשופט נכרי, א"ל השופט הלא בתורתכם כ' שאסור ליתן שוחד, השיב לו היהודי דזה קאי כשיש שני יהודים שאצל הדיין שניהם שוים והשוחד מכריע כצד א', אבל אצל נכרי היהודי ממילא אבד הצד שלו וע"י השוחד עכ"פ נעשה שוה לצד השני].

הסלסה"ק והמסר"ל מפראג זל"ל כתבו שהכבדת הלב בא כעונש על שחילל שם שמים בפרהסיא באמרו "מי ה' אשר אשמע בקולו", וחוצפה פומבית כזו חייבה תגובה מקבילה שתביא קידוש השם להודיע לכל באי עולם גבורת השם וידו הגדולה.

בָּא אֵל פִּרְעֹה:

פרש"י והתרה בו, כי אני הכבדתי את לבו, והקשה הרש"ס מדוע בכל המכות לא הודיע השי"ת למשה כי חזק את לבו של פרעה ודוקא במכת ארבה גילה לו, וצפסר דצרי סתענוגים כתב בהקדם דברי בעל הטורים שבא בגימטריא ג' רמז שיתרה לפרעה על עוד ג' מכות [ארבה חושך מכת בכורות], והנה יש עוד סיבות למכת חושך, א' כדי שרשעי ישראל ימותו ויקברו אותם בלי ידיעת המצרים מפני כבודן של ישראל, ב' כדי שימצאו ישראל את המטמוניות של כסף וזהב, שכשישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב לא ישיבו שאין להם כלום, נמצא שמכת חושך היה יותר לטובת ישראל מלהרע למצרים, ואף אם פרעה היה מתרצה להוציא את בני ישראל ממצרים לאחר מכת ארבה, היה מכת חושך צריך להיות משום שני הטעמים הנזכרים, ממילא היה קשה למשה להתרות את פרעה, דשמא יתרצה פרעה ועדיין יגיע לו מכת חושך מחמת כלל ישראל, ופרעה יטעון בצדק למה מגיע לו מכה הלא המכות נשלחו רק אם לא ישמע בקול ה' ועכשיו מוכן לשמוע ועדיין מכת חושך בא, לכן אמר הקב"ה למשה אל תתירא מזה, ויתרה את פרעה על ג' מכות הבאים ואין להתירא שיעשה תשובה לאחר מכת ארבה וממילא יהיה קשה להביא עליו מכת חושך, כי אני הכבדתי את לבו ולא יעשה תשובה לאחר מכת ארבה.

אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלֹתִי בְּמִצְרַיִם:

פרש"י שחקתי דהיינו לשון שחוק והיתול, והקשה הסתם סופר דסוף כל סוף איך יקרא חללים רעים ומכות משונות בלשון שחוק, איזה שחוק היא זו? ות' דהשחוק במצרים היה בימי עשרם שחשבו שיצברו הון רב לנצח ולבסוף נפל הכל ליד ישראל כדכתיב וינצלו את מצרים, וזה פשט הפסוק את אשר התעללתי במצרים דהיינו בימי עשרם שחשבו שהם בטוחים ויש להם כל טוב, אבל האמת היתה שהכל היה לזמן, ואת אותותי אשר שמתי בם זה המכות, וזה מוסר השכל שאל יתנאה האדם בעשרו כי ה' נתן חילו, ובדרך זו כתב הצ"ח ישראל על הפסוק וישאלו איש מאת רעהו כלי כסף וכלי זהב ושמות, כי כל יהודי צריך לידע שהכסף והזהב יש לו הוא רק בגדר שאלה אצלו

מאת הקב"ה, אבל האמת הוא כי לי הכסף ולי הזהב נאום ה' צבקות, ומי שמרגיש כן באמת זהו בטחון האמיתי.

לְמַעַן תִּסְפֹּר וַנְּוִי וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי הוֹי:

בהגדה אומרים כל המרבה לספר בפיציאת מצרים הרי זה משובח, וכתבו המפרשים כי הסיפור בגדלות הבורא מוסיף אמונה ויראת שמים בלב המספר ונעשה משובח, וזה ביאור הפסוק למען תספר וגו' ועי"ז וידעתם כי אני ה', שע"י הסיפור לאחרים יתחזק אצלכם הידיעה והאמונה בה', וכ"כ המסר"ל "האמנתי כי אדבר" ע"י דיבורים של אמונה נעשה המספר מאמין ביותר.

לְמַעַן תִּסְפֹּר בְּאֲזְנֵי בְנֵי וַנְּוִי בְנֵיךָ אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלֹתִי בְּמִצְרַיִם וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי הוֹי:

התחיל בלשון יחיד וסיים בלשון רבים, כי ידוע שסיפור שייך רק למי שלא ראה בעצמו אזי צריכים לספר לו מה שקרה, אבל מי שראה בעצמו על זה שייך לומר ידיעה, והנה בני ישראל כולם יצאו ממצרים וממילא להם לא שייך ענין הסיפור כי ראו כל הנסים בעצמן, אבל בני משה רבינו גרשם ואלעזר שהיו במדין בשעת יציאת מצרים ובא רק אחרי מכן ביחד עם יתרו, הם לא ראו כל הנסים ולהם היה צריך משה לספר כל הנסים, לכן כתיב למען תספר באזני בנך לשון יחיד דהיינו בני משה רבינו, שהוא יוכל לקיים מצות סיפור יציאת מצרים, אבל לשאר כלל ישראל וידעתם כי אני ה', כיון שראו בעצמן כל הדברים הללו, לכן שייך לשון "ידיעה".

וּמִלֹּא בְּתוֹךְ וַנְּוִי אֲשֶׁר לֹא רָאוּ אֲבוֹתֶיךָ וְאֲבוֹת אֲבוֹתֶיךָ מִיּוֹם הַיּוֹתֶם עַל הָאָדָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

שמעתי בשם הספת אמת שהקשה למה הזכיר כאן האבות, דהיה לו לומר אשר לא היה כמוהו, אלא ידוע מהמזמור צוסי"ק [פרשת פנחס] שכשיש שמחה כמו חתונה אצל הבנים אזי האבות מעולם העליון באים להשתתף בשמחה זו, וכמו כן האבות של המצרים באו מגיהנום להשתתף בהמכות של בניהם במצרים, וא"ת הלא מצינו שרק בעת שמחה באים האבות להשתתף ולא בעת צער, אמנם כתיב באבוד רשעים רינה, א"כ היה שמחה בשעת מפלת מצרים ולכן בעת "שמחה" כזו באים האבות להשתתף, לכן הזכיר כאן אבות המצרים.

וּמִלֹּא בְּתוֹךְ וַנְּוִי כָל עַבְדֶּיךָ וַנְּוִי כָל מִצְרַיִם:

כ' הסל"י יקר דלכאורה בית המלך הוא הפנימי ביותר, וא"כ מקודם באו הארבה לבתי מצרים ואח"כ לבתי העבדים ואח"כ לבית פרעה, ולמה שינה התורה"ק את הסדר, ות' דקיי"ל [ברכות דף ל"ג] אין הערוד ממית אלא החטא ממית, פי' כשקורה איזה דבר עונש צריכים לדעת כי אין זה מקרה ח"ו אלא תביעה להאדם שיתקן עצמו, ולכן כששלח את המכות לא התחיל אצל העם כדרך הטבע שארבה יבואו מקודם לשאר בתים, אלא הארבה התחיל ממקום החטא עצמו דהיינו בית פרעה שהוא היה הגורם, ולכן אצלו התחיל העונש.

וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי פִּרְעֹה אֲלֵוּ עַד מַתִּי וְהִיָּה זֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ וַנְּוִי הַטָּרֶם תִּדְעַ כִּי אֲבִידָה מִצְרַיִם וַיִּוֹשֶׁב אֶת מִשָּׁה וְאֶת אַהֲרֹן אֵל פִּרְעֹה:

בוא וראה גאות פרעה הרשע, כל המכות לא הועילו לשבר את עקשנותו שלו, כי חשב שהכל מקרה וגם זה יעבור, ולכן ויגרש אותם מאת פני פרעה, אמנם כששמע שיועצו מתחילים למרוד בו, ודיברו אליו בלשון של עזות, עד מת' הטרם תדע! ועוד, מיד היה מתירא על נפשו שמא יעשו מרידה בו, ואם זה נוגע לכבודו שלו מיד ויושב את משה.

וַיִּזְחַק בְּכָל גְבוּל מִצְרַיִם:

צמסורה איתא וינח ביום השביעי ואמרו חז"ל שמכת ארבה לא היה בשבת, ובשלש מכות האחרונות הראה הקב"ה שלש הבדלות, המבדיל בין קודש לחול זה מכת ארבה שבזה הראה החילוק בין קדושת שבת לחול, בין אור לחושך זה מכת חושך שלכל בני ישראל

אפשר לחייבם כסף מחמת העבודה הקשה כי הם חייבין מיתה מחמת זה, אבל שיהיו חייבין לשלם מחמת ההתחייבות לאברהם זהו חיוב אחר לגמרי ושפיר שייך בזה מיתה וגם תשלומין.

ולכל בני ישראל לא יחזיק כלב לשוננו:

י"ל עפ"י ד הגמ' ב"ק דף ס. כלבים בוכים מלאך המות בעיר כלבים שוחקים אליהו הנביא בא לעיר, והנה כאן היו שניהם ביחד המלאך המות בא להרוג הבכורין ואליהו הנביא בא לבשר הגאולה, ולא ידעו הכלבים מה לעשות האם לשחוק או לבכות, לכן שתקו לגמרי.

כספר פתחא זוטא מביא שפעם אחת ישב הגסיק הר' שמעון סופר ז"ל אצל ר' קאלקא אצל הסדר ביחד עם בניו ונכדיו, ושאלו א' מנכדיו לטעם המנהג לגנוב האפיקומן שלכאורה הוא מנהג תמוה, ולא השיב לו, לאחר הסדר אמר לו מקודם טעם שלא השיב לו מיד כדי להרגילו לסבול תירוץ, כי האדם צריך לעשות מצות ה' בלי שאלות רק באמונה פשוטה, אמנם יש ביאור למנהג זה [המוזכר בגמרא], כי לכאורה קשה למה אין עושין זכר להנס הגדול שהיה בליל יציאת מצרים שבתוך המהומה הגדולה של מכת בכורות היו הכלבים כולם בשתיקה בלי שום קול מהם, אולם כבר אמרו חז"ל בפסחים דף קי"ג. לא תדור במתא דלא נבח כלבא ופרש"י משום שהם שמירה מגנבים, נמצא דאם אין כלבים שוב באים הגנבים, וממילא בליל יציאת מצרים ששתקו הכלבים בודאי נתרבו גניבות בליל זה, ולכן זכר לנס זה נעשה המנהג לגנוב האפיקומן.

והיה לאות על ידיה:

ולרש"י מ"ל שייניחו תפילין של יד על יד שמאל שהוא כהה, להורות כי בחזקת יד הוציאנו ה' ממצרים כי הכח והממשלה הוא רק ביד הקב"ה ומה שאנו עושים זה רק יד כהה, [וכן אמרו יגיע כפיך כי תאכל, לא כתיב יגיע ידיך כי היגיעה הוא רק כמו הכף היד שאין לו כח לעשות בלי כל היד שיעיקר הכח הוא ע"י האצבעות וכדומה, והקב"ה מסייע.

בהגדה של פסח אומרים אני ולא מלאך, יש להבין למה לא שלח מלאך וגם יש להבין למה הוצרכו הדם על המשקוף, ולמה כי וילכו ויעשו ופרש"י שמיד כשהחליטו לילך הוי כאילו עשו, כי מבואר בסוכה נ"ב שיצאה ר' מתגבר ואילו הקב"ה עוזר אינו יכול לו, י"ל דענין אוצר מתנת חינום כמבואר במדרש עה"פ וחנותי את אשר אחון שיש אוצר שהקב"ה נותן ממנו חינום, והדבר צריך ביאור שלמה יתנו בחינם הלא מי שטרח בע"ש יאכל בשבת, הוא שהאוצר הרגיל הוא ממצות ומעש"ט שעושים כרגיל, ומזה נברא מלאך, אבל לפעמים יש נסיונות ואיך מתגברים על זה, ולזה נותנים מאוצר שעין לא ראתה אלקים זולתך שדרך המלוכה שלא להראות אוצרות החשובים רק לפעמים אבל בשעת מלחמה משתמשים בזה, וכן במלחמת היצר משתמשים באוצר זה, ומזה לא נברא מלאך כי הקב"ה עוזרו בעצמו, וזה היה במצרים ע"י המסי"נ שאף שהיו שטופים בע"ז מ"מ וילכו ויעשו החליטו לעשות ולכן זכו מאוצר מתנת חינום.

עוד יש להבאר ענין הדם על המזוזות ואח"כ על המשקוף, ועי' צרש"י וראיתי את הדם אף שהכל גלוי וידוע אעפ"כ כשהקב"ה רואה ישראל עסוקים במצות ופסחתי עליכם, יש להבין מהו ענין הדם על המזוזות דוקא, ומה הענין שהמשיחית אינו מבחין וכו', וי"ל דשני מזוזות מורה על אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד, מזוזת בימין הבית למען ירבו ימיכם, והוא ענין שלא לשמה, ומתוך כך בא לשמה, והקב"ה אמר להם שאפילו אם יעשו שלא לשמה, הקב"ה יקבל מעשיהם, והמשיחית אינו יכול להבחין בזה, עי' פסחים נ. כי גדול על שמים חסדך זה לשמה ועד שמים זה שלא לשמה, והמשיחית ידוע רק מה שעל שמים ולא עד שמים, וזה הענין שהביא רש"י שאף שהכל גלוי

היה אור ולמצרים היה חושך, בין ישראל לעמים זה מכת בכורות שהקב"ה הבחין בין בכורי ישראל לבכורי המצרים, וזה היה הכנה לבני ישראל שידעו להבחין בין ענינים הללו, ולכאורה קשה למה דוקא במכת ארבה היה ענין של שביתת שבת, וי"ל דבכל המכות מצינו שהיו דוקא בארץ מצרים ולא אצל בני ישראל בארץ גושן, כמש"כ ושמתי פדות בין עמי ובין עמך, משא"כ מכת ארבה היה גם בארץ גושן כמו שאמרו חז"ל וינה בכל גבול מצרים שע"י מכת ארבה נתברר הגבולים של מצרים שזה כלל ארץ גושן, והטעם כי מכת הארבה היה מה שאכל את כל תבואות השדה, ולא איכפת להם לישראל אם הארבה יאכלו כל התבואות כי בלאו הכי היו עומדים לצאת בקרוב מארץ מצרים, לכן לא הבדיל הקב"ה ושלח הארבה לכל הארץ כדי שלאחר שיצאו בני ישראל מארץ גושן לא ישאר שום תבואה בכלל להמצרים, וכיון שהמכת ארבה היה בארץ גושן ג"כ ממילא לא היה יכול לבוא בשבת. ובה יש לפרש מש"כ רש"י בתחילת הפרשה למען שתי "שאשית אני" ולכאורה יש להבין מה רצה רש"י בזה, וי"ל דכל המכות כיון שבאו בשבת על המצרים והקב"ה ג"כ שומר שבת, ממילא היה צריך לשלוח המכות ע"י שליח, אבל במכת ארבה שהיה שמירת שבת ממילא היה הקב"ה יכול לשלוח המכה בעצמו, והיה בזה שמירת שבת מצד הקב"ה וזה מש"כ רש"י שאשית אני שמכה זו שלח הקב"ה בעצמו.

ואחריו לא יהיה בן:

וצרש"י הצי"ל שבימי יואל היה הרבה יותר אלא שהיה מד' מינים, וכאן מין א', וצמט"ס כ' דבר נפלא שכאן רואים השגחת הבורא שלאחר מכת ברד לא נשאר הרבה עשב, ולכן לא שלח הקב"ה יותר ארבה ממה שהיה אפשר להם לאכול, וכיון שנשארו ז' ימים במצרים והקב"ה זן ומפרנס מקרני ראמים עד ביצי כינים שלח מספר ארבה כפי מה שנשאר ועל זה נאמר ואחריו לא יהיה כן בהשגחה נפלאה במספר מיוחד כזה.

כחז"ל איתא שפרעה כעס במכת ארבה יותר מכל המכות כי

אז ראו בחוש האות של שמירת שבת, ואף שבמכת צפרדע ראו בחוש המסירות נפש שהלכו לתוך התנור, אמר ע"ז הגר"מ ז"ל והלשין יחידים שמוסרים נפשם פרעה יכול לסבול, אבל על ההמון שישמרו שבת זה אינו יכול לסבול.

מכת חושך, בטעם מכת חושך שכתבנו לעיל כדי שיקברו רשעי ישראל שמתו בשלשת ימי האפילה ולא ירגישו המצרים בזה], שמעתי שפעם אחת בא איש א' לפני רבינו הקדוש מצאנו ז"ל והלשין על פושע ישראל א' שעושה עבירות בפרהסיא וגורם צרות ליהודים אחרים והוסיף מתוך כעס שמצוה לקבורו [דהיינו כלשון קללה שיקברו אותו בעודו חיים], הצי"ל רבינו הקדוש שיש לי ראייה שאין מצוה לקבור רשע כי מבואר בפסוק ואת ערום ועריה שכלל ישראל היו ערומים במצות בעודם במצרים לכן נתן להם הקב"ה מצות פסח ומצות מילה כדי שיהיו להם איזה זכותם, ולכאורה קשה שבימות החושך שקברו כל הרשעים שמתו, אי"כ היה להם מצות קבורה, אלא מאי שאין מצוה לקבור רשע ואדרבה יש להתפלל עליהם שיחזרו בתשובה ולא ח"ו שימותו, כמש"כ כי לא תחפוץ במות המת כי אם בשו בו מדרכו וחיה.

דבר נא באנשי העם וישאלו ונז:

פרש"י שלא יאמר אותו צדיק ועבדום ועינו אותם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם, וקשה וכי רק בשביל זה צריך הקב"ה לקיים דיבורו, הלא מגיע להם כסף וזהב עבור עבודתם בארץ מצרים, אמנם קי"ל קים ליה בדרבה מיניה, ואינו מת ומשלם, וכיון שנענשו מצרים במיתה שוב אינם מחוייבין לשלם, אבל כל זה אם החיוב בא מחמת רשעה אחת אבל אם יש שני חיובים פסוק א' למיתה ופסוק א' לתשלומין אזי שפיר נענשין בשניהם, לכן אמר הקב"ה דאי

לע"נ לע"נ

הרה"ח ר' בנימין בייטש בן הרה"ח ר' ישראל חזוניים זצ"ל הרה"ח ר' חזקיה בן הרה"ח ר' יוסף חיים גרינוואלד זצ"ל

וידוע וכו' הקב"ה מקבל אפילו שלא לשמה, ולכן אמר להם שיעשו שני המזוזות מקודם ואח"כ המשקוף השקיפה ממעון קדשך, משה אמר להם שיעשו מקודם המשקוף ואח"כ שני מזוזות שיעשו לשמה, וסוף השכר לבא, אבל אמונה בשכר צריך להיות רק שלא יעשה בשביל כן.

על ביזת מצרים, כתב רש"י שלא יאמר אותו צדיק ועבדו ועינוי אותם קיים בהם ורכוש גדול לא קיים בהם, י"ל שענין מצרים היה אמונה לשעבד הכל להקב"ה ויש שיעבוד ע"י עינוי ויש ע"י חסדים מרובים בבחי' הראינו ה' חסדך, מי חכם וישמר אלה יתבוננו חסדי ה', ולכן אמר הקב"ה שרוצה להראות הנהגה של חסד כדי שלא יאמר אברהם שרק חלק השיעבוד הראה להם ולא הבחי' של קל נקמות ה', וה' נתן את חן העם בעיני מצרים, כמש"כ חן וכבוד יתן ה', ויש להתפלל להקב"ה שישפיע חן, ואם מכירים שזה מהקב"ה זה מיסודות האמונה שלא רק הכסף והזהב מהקב"ה אלא גם החן והכבוד הכל מהקב"ה.

והיה כי יאמרו אליכם בניכם וגו':

כ' במכות בכורות והענין שניצל בזכות הבנים והותירך ה' לטובה בפרי בטןך כמזכור צמת"ס וצייט"ס פנים מאמר שובו בנים, בית יעקב פדה אברהם לפעמים כשאינו מועיל זכות אבות מועיל זכות דורות העתידיים לבוא, ולכן בפרשת והיה אם שוע כ' ואבדתם וגו' ואח"כ ולמדת אותם את בניכם למען ירבו, בזכות דורות הבאים, וכן כשהמשחית בא למצרים והוצרכו רחמים, ברכת השכיבנו נאמר על זמן מכת בכורות כמבואר בתו"י מס' ברכות, כ' והיה כי יאמרו וגו'.

ענין השמלות שלקחו מהמצרים ושמתם על בניכם וכל בנותיכם, הוא ענין פלא מאוד, וצבע"ט איתא שלקחו שני שמלות א' להבצק וא' שהיה עמהם כל המ' שנה שנאמר שמלתך לא בלתה וגו', ע"י חת"ס שהיה חקוק עליהם צורות ע"ז ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים כ' רש"י שנימוקו וכן בבגדי ע"ז היה נרקם צורות ע"ז וכולם נימוקו, וזכר לנס לקחו עמהם, וי"ל דהענין הוא להראות של היצה"ר הוא רק דמיון [למה זה תשאל לשמי שאין לו שם העצם].

ברכותינו שלוחה מעמקי ליבנו מעומקא דליבא, קדם מעלת האי גברא יקירא, איש חמודות יקר שבערכיך, בעל מעשים נפלאים וכבירים, מעוטר בכל מידה נכונה, מקבל את האדם בסבר פנים יפות, כבוד ידידו

ר' מנחם קרויס הי"ד

לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו שתחי' בשעטו"מ ובמזל"ט

יהא רעוא מן קדם אבוהון דבשמיא שיזכו לבנות בית נאמן בישראל ולהתברך בכל מילי דמיטב מתוך בריות הנפש והגוף והרחבת הדעת, דורות ישרים ומבורכים עוסקים בתורה ובמצוות בנהורא מעליא. אכ"ר

שיעור שובבי"ם

בימי שלישי ימי שובבי"ם מתקיים שיעור בהלכות טהרת המשפחה בשעה 9:15 בערב בבית מדרשנו שמעו ותחי נפשותיכם

שירי מצה ומרור כ' צפ"י רומז על הגעגועים להמצוה החשק וההתלהבות, לאחר המצוה, וזה ענין הסף למה באו להביא שכר יש חלק במצוה וציונו יש חלק אשר קדשנו קדושת המצות ודבק ליבנו וכו', זה מעורר גם על הסף.

ולא יכלו להתמהמה:

ידוע מה שמבואר בכתבי האר"י"ל שהיו במ"ט שערי טומאה והלא זכו לגילוי שכינה וכו' והרשעים כבר מתו בשלשת ימי אפילה, ונראה שלפעמים המדרגה הגדולה הוא חסרון בבחי' רשע וטוב לו ברוחניות שמדמה בדעתו שהוא במדרגה ואינו צריך להתעלות, ולכן כ' סרמז"ס בהל' תשובה ואתה הסיבות את לבם אחורנית ועל זה התפללו הנביאים והצדיקים וכו' שמדרגתם לא ישפיעו עליהם ירידה.

ולכן אדרבה מחמת המדרגה הגדולה היה חשש שירגישו שכבר הגיעו למדרגה הגדולה ובפרט שזכו לואשא אתכם על כנפי נשרים ואין צורך עוד לקבלת התורה ובית המקדש כי במצרים ג"כ טוב, ובאמת קודם קריעת י"ס וכן בפרשת בהעלותך ובשלה אמרו שטוב במצרים הכונה ללילה של יציאת מצרים מדרגה גבוה מאוד, וההרגשה של שלום עלי נפשי היא קלה גדולה כי אין מרגישים שצריכים להתעלות, וזה בכלל מה שמבואר ברמב"ם ואתה הסיבות את לבם אחורנים, והצדיקים והנביאים בקשו את זאת כמו שאמר דוד המע"ה שהם לא רצו שהגילויים יהיו בבחי' בלעם שיודע דעת עליון ואינו מרגיש שצריך להתעלות, בחי' רשע וטוב לו לא רק טוב בגשמיות אלא ברוחניות, וזהו מ"ט שערי טומאה, ולכן הוציאתם קודם שירגישו כך, וזהו זכרתי לך חסד נעורייך לכתך אחרי וגו' ובירמיה שם כ' תוכחה ולא אמרו איה ה' וגו' דענין הביקוש. וזהו ענין ושמתם את המצות שלא יניחו להתחמץ אלא צריכים לעבוד על העיסה.

כסא דברכתא נביע בזה מעומק לבנו ונפשנו, בשיר ושכחה, בגילה ורננה, וברגשי הערצה קדם מעלת כבוד מורנו ומאורנו, מרביץ תורה לעדרים בהשכל ובתבונה, מלא במדע ובחכמה בתורה וחסידות, סיני ועוקר הרים, מעלה פנינים יקרים מפז, מרגינתא זכה ומאירה, ה"ה הרה"צ

רבי חיים אהרן צבי היילפרין שליט"א

ולחתנו האי גברא יקירא, כבוד ידידנו הדגול הנעלה והנכבד, בעל מעשים נפלאים וכבירים, מוכתר בכל מידה, מבצר מעוז ומגדול, בקי במכמני התורה, דולה ומשקה לכל איש, אהוב על הבריות, נחמד למעלה ואהוב למטה, הרה"ג

הר"ר דוד אריה בראנדסדופר שליט"א

לרגל השמחה השורה במעונו בהולדת נכדו / בנו בשעטו"מ ולמזל"ט

יתן השי"ת שיזכו לראות רב נחת דקדושה לאורך ימים ושנים מתוך נחת והרחבת הדעת, ויזכו לגדל בנים ובני בנים בתורה ויראת שמים מתוך בריות גופא ונהורא מעליא ויזכו לרוב שמחות ונחת ברננה מתוך הרחבת הדעת ורב אונים על דרך התורה והחסידות מתוך חדווה הרחבה וכל מילי דמיטב,

אכ"ר

לע"נ

הרה"ח ר' פינחס בן הרה"ח ר' בנימין בנינוש חזנינים זצ"ל

אשר הלך לעולמו לאחר שהודרך ביסורים קשים וקבלם באהבה בשב"ק פר' שמיני לסדר 'בקרובי אקדש' - בניסן תשע"ז

